

«Бекітемін»
Мектеп директоры:
А.М.Жарекин

«29» «08» 2022

Келісемін:

Тәрбие ісі жөніндегі
менгерушісі

А.Б.Ибраимов

«29» «08» 2022

Шахмат үйірмесі

Жаттықтырушы: С.Т.Мардаева

2022-2023 оқу жылы

Түсінік хат

Қазіргі ақпараттандыру технологиясының кең дамыған кезінде оқушылар үлкен ауқымды ақпараттарды тез қабылдап, сараптап, логикалық қорытындылар жасай білулері керек. Логикалық және жүйелі ойлауды қалыптастыруда шахматтың алатын орны зор. Ол оқушылардың аз уақытта ойлдарын шоғырландыруына, туған жағдаятты сараптауға және шешім шығаруға үйретеді және алдына қойған мақсатына жетуге, төзімділікке тәрбиелейді.

Шахмат – екі тұлғаның көрнекі түрде сайысу түрі. Ол бізге адамның шығармашылық дәрежесін анықтауға қажет. Шахмат ойнаушының үнемі жетілуінен, жүйелі түрде дайындық сағаттарын жүргізуден кейін нәтиже күтуге болады. Сонымен қатар шахматты үйретудегі жаттықтырушының шығармашылық деңгейінің жоғары болуы қажет.

Бағдарлама:

Авторлық бағдарлама мемлекеттік стандартқа сүйене отырып жазылды. Осы бағдарлама сабақтан тыс білім беру жүйесінде шахматты үйрету жүйесі оқушылардың жеке қабілеттіліктерін айқындап, жетілдіре отырып оның тұлға ретінде жалпы жетілуі мен тәрбиесіне бағытталады.

Мақсаты:

Жеке тұлғаны жетілдіру қиын мәселе болғандықтан, шахматты үйретудің құрылымы мен мазмұны мақсатқа бағытталған мінез қалыптастыруға тәрбиелейді.

Міндеттері:

Оқушылардың логикалық ойлау әлемі мен бейнелеп ойлаудың сұлулығын бойлатып, қоршаған орта туралы елесін кеңейту.

Күтілетін нәтиже:

Жаттығу ойындарында, мектепішілік, аудандық шахмат сайыстарына қатысуында.

Аңдау хат:

Бағдарламаның өзектілігі мектептегі оқушыларға педагогика жағынан тәрбиелік мәні зор екендігі атап көрсетілді.

Бағдарламаның негізгі мақсаты:

Шахмат сабағы арқылы шығармашыл, дарынды жеке тұлға жетілдіруге жағдай жасау.

Міндеттері:

1. Шахматтың шығу тарихымен таныстыру, ойын ережелерін үйрету, оқушыларға шахмат ойыны туралы теориялық білім беру, сайыстар өткізу ережелерімен таныстыру..
2. Тұлғаның логикалық ойлауын, есте сақтауын, орнықтылығын жаңа басқа да жағымды қасиеттерін жетілдіру;
3. Айналасына ұқыптылықпен қарау, жеке қасиеттерін жетілдіруге ұмтылдыру, өзін тәртіпке салуға тәрбиелеу, еріктілік қасиеттерін жетілдіруге және өзін өзі бағалай білуге

Бағдарламаның нәтижесі мен қорытындысы:

1. Әр жеке тұлға өзіндік ерекшеліктерін көрсете біледі, басқада қырынан ашыла біледі. Әрі төзімдік, шыдамдылық сол сияқты рухани адами қасиеттерін дамыта түседі.
2. Жарыс кезінде ешқандай тәртіп бұзылмайды. Оқушылардың пәнді игеруімен қатар ұжымда жұмыстана білуі қалыптасады.

Шахмат үйірмесінің жоспары

№	Саб№	Өтілетін сабақтың тақырыбы	Сағат саны	Өтілетін мерзімі	Өтетін уақыты
1	1-2-3	Қазақстанның көне шахмат тарихы	3 сағ	06.09.2022 08.09.2022	16:00-17:30 16:00-17:30
2	4-5-6	Шахмат ойынының тарихы	3 сағ	13.09.2022 15.09.2022	16:00-17:30 16:00-17:30
3	7-8-9	Шахмат тастары, жүру ережелері	3 сағ	20.09.2022 22.09.2022	16:00-17:30 16:00-17:30
4	10-11-12	Шахмат жазуы	3 сағ	27.09.2022 29.09.2022	16:00-17:30 16:00-17:30
5	13-14-15	Пат немесе тең ойын	3 сағ	04.10.2022 06.10.2022	16:00-17:30 16:00-17:30
6	16-17-18	Фигуралар қозғалысы	3 сағ	11.10.2022 13.10.2022	16:00-17:30 16:00-17:30
7	19-20-21	Рокировка	3сағ	18.10.2022 20.10.2022	16:00-17:30 16:00-17:30
8	22-23-24	Ферзі корольге қарсы	3 сағ	25.10.2022 27.10.2022	16:00-17:30 16:00-17:30
9	25-26-27	Дебют. Партияны бастау	3сағ	08.11.2022 10.11.2022	16:00-17:30 16:00-17:30
10	28-29-30	Екі піл корольге қарсы	3 сағ	15.11.2022 17.11.2022	16:00-17:30 16:00-17:30
11	31-32-33	Генерал болуын армандайтын жауынгер	3 сағ	22.11.2022 24.11.2022	16:00-17:30 16:00-17:30
12	34-35-36	Шахмат сағаты	3 сағ	29.11.2022 01.12.2022	16:00-17:30 16:00-17:30
13	37-38-39	Тең ойынды ұсыну	3 сағ	06.12.2022 08.12.2022	16:00-17:30 16:00-17:30
14	40-41-42	Мәңгілік шахфигураларды алмастыру	3 сағ	13.12.2022 15.12.2022	16:00-17:30 16:00-17:30
15	43-44-45	Қос ат қорғаныс	3 сағ	20.12.2022 22.12.2022	16:00-17:30 16:00-17:30
16	46-47-48	Ферзі гамбиті	3 сағ	27.12.2022 29.12.2022	16:00-17:30 16:00-17:30
17	49-50-51	Ортодоксаль қорғанысы	3 сағ	10.01.2023 12.01.2023	16:00-17:30 16:00-17:30
18	52-53-54	Славиян қорғанысы	3 сағ	17.01.2023 19.01.2023	16:00-17:30 16:00-17:30
19	55-56-57	Ферзі гамбитіндегі қакпан	3 сағ	24.01.2023 26.01.2023	16:00-17:30 16:00-17:30
20	58-59-60	Қакпанға түсіп калмау	3 сағ	31.01.2023 02.02.2023	16:00-17:30 16:00-17:3
21	61-62-63	Тактика әдісі	3 сағ	07.02.2023 09.02.2023	16:00-17:30 16:00-17:30
22	64-65-66	Еліктіру әдісі	3 сағ	14.02.2023 16.02.2023	16:00-17:30 16:00-17:30
23	67-68-69	Қос соккы әдісі	3 сағ	21.02.2023 23.03.2023	16:00-17:30 16:00-17:30

24	70-71-72	Байлап матау әдісі	3 сағ	28.03.2023 02.03.2023	16:00-17:30 16:00-17:30
25	73-74-75	Ашық шабуыл әдісі	3 сағ	07.03.2023 09.03.2023	16:00-17:30 16:00-17:30
26	76-77-78	Шалғыту әдісі	3 сағ	14.03.2023 16.03.2023	16:00-17:30 16:00-17:30
27	79-80-81	Кеністікті босату әдісі	3 сағ	28.03.2023 30.03.2023	16:00-17:30 16:00-17:30
28	82-83-84	Тосқауыл кою әдісі	3 сағ	04.04.2023 06.04.2023	16:00-17:30 16:00-17:30
29	85-86-87	Қорғаушының көзін жою әдісі	3 сағ	11.04.2023 13.04.2023	16:00-17:30 16:00-17:30
30	88-89-90	Өтпелі жүріс әдісі	3 сағ	18.04.2023 20.04.2023	16:00-17:30 16:00-17:30
31	91-92-93	Жол бөгеу әдісі	3 сағ	25.05.2023 27.05.2023	16:00-17:30 16:00-17:30
32	94-95-96	Стратегия	3 сағ	02.05.2023 04.05.2023	16:00-17:30 16:00-17:30
33	97-98-99	Күшті және әлсіз нүктелер	3 сағ	09.05.2023 11.05.2023	16:00-17:30 16:00-17:30
34	100-101-102	Варианттарды есептеу тәсілі	3 сағ	16.05.2023 18.05.2023	16:00-17:30 16:00-17:30
35	103-104-105	Алдын алу немесе сақтық шаралары	3 сағ	23.05.2023 25.05.2023	16:00-17:30 16:00-17:30
36	106-107-108	Ойын соңының ерекшеліктері	3 сағ	30.05.2023 31.05.2023	16:00-17:30 16:00-17:30

Пайдаланылған әдебиеттер:

Оқушы үшін:

1. Чакеева А.М. «Шахмат әліппесі»
2. К.А.Джумадуллаев «Жас шахматшылардың типтік кателіктері»
3. Пожарский В.И. «Учебник по шахматам»
4. И.Л.Славин «Учебник –задачник шахмат»
5. Я.Б.Эстрин, Н.М.Калининченко «Шахматные дебюты» полный курс

Мұғалім үшін:

1. А.М.Нимцович «Моя система»
2. А.Карпов, А.Мацукевич «Оценка позиции и план»
3. М.Дворецкий «Секреты дебютной подготовки»
4. М.Дворецкий «Развитие творческого мышления шахматиста»
5. М.Дворецкий «Позиционная игра»
6. М.Дворецкий «Комбинаторная игра»
7. М.Дворецкий «Эндшпиль»
8. А.Малчев «Испанская партия» Том 1
9. А.Малчев «Испанская партия» Том 2
- 10.Н.Калининченко «Дебютный репертуар позиционного шахматиста»
- 11.Н.Калининченко «Дебютный репертуар атакующего шахматиста»
- 12.Ю.Авербах «Шахматные окончания. Пешечные»
- 13.Ю.Авербах «Шахматные окончания. Ладейные»
- 14.Ю.Авербах «Шахматные окончания. Ферзевые»
- 15.Ю.Авербах «Шахматные окончания. Легкофигурные»
- 16.И.Л.Славин «Учебник –задачник шахмат» 1-7 тома.

Шахмат үйірмесіне қатысатын оқушылардың қауіпсіздік ережелерінің
нұсқаулығымен таныстыру беті 2022-2023 оқу жылы

№	Оқушының аты-жөні	I-жарты жылдық	II-жарты жылдық
1	Ғыдырбаев Азбол	Ғыдыр	Ғыдыр
2	Ғадиралы Маңсұлу	Ғадир	Ғадир
3	Құрбанбаев Жавохр	Жав	Жав
4	Абдуллаева Айару	Абду	Абду
5	Халелов Саесам	Халел	Халел
6	Мематзан Рулон	Рулон	Рулон
7	Досқалиев Мейрамбек	Мейрам	Мейрам
8	Орынбай Азамат	Азам	Азам
9	Адилев Мамырлан	Мамыр	Мамыр
10	Орынбай Ержан	Ержан	Ержан
11	Менделжан Жандарбек	Жандар	Жандар
12	Түркітбаева Түкел	Түркіт	Түркіт
13	Масаров Аян	Аян	Аян
14	Қабатаев Абдімәлік	Абдім	Абдім
15	Тазарбай Асхат	Асхат	Асхат

Шахмат үйірмесіне қатысатын оқушылар тізімі

№	Оқушының аты-жөні	Сыныбы	Мекен-жайы
1	Ғырдубаев Азбол	8-класс	Сарыжар селосы
2	Ғазирали Махсұлу	8-класс	Сарыжар селосы
3	Ғурбанбаев Жавохир	8-класс	Сарыжар селосы
4	Абдуллаева Айару	5-класс	Сарыжар селосы
5	Халелов Саясат	5-класс	Сарыжар селосы
6	Исмағзам Рулан	5-класс	Сарыжар селосы
7	Досқалиев Мейрамбек	5-класс	Сарыжар селосы
8	Орынбай Азамат	5-класс	Сарыжар селосы
9	Адилов Мамырхан	5-класс	Сарыжар селосы
10	Орынбай Ержан	1-класс	Сарыжар селосы
11	Меңселхан Жандарбек	1-класс	Сарыжар селосы
12	Туркитова Улжар	4-класс	Сарыжар селосы
13	Мамсаров Аян	4-класс	Сарыжар селосы
14	Ғабатаев Әбілмұң	4-класс	Сарыжар селосы
15	Тазербай Ахмет	2-класс	Сарыжар селосы